

4. Станиславик Е. В. Модель оценки инновационного потенциала промышленного предприятия / Е. В. Станиславик, А. Б. Свинаярева // Труды Одесского политехнического университета. — 2008. — Вып. 1(29). — С. 292—297.
5. Армстронг М. Стратегическое управление человеческими ресурсами / М. Армстронг ; пер. с англ. Н. В. Гринберг. — М. : ИНФРА-М, 2002. — 328 с.

REFERENCES

1. Antonjuk, L.L., Poruchnik, A.M. and Savchuk, V.S. (2003), *Innovacii: teorija, mehanizm rozrobki ta komercializacii* [Innovation: theory, mechanism design and commercialization], monograph, KNEU, Kyiv, Ukraine.
2. Chuhraj, M.I. (2003), “Formuvannja innovacijnogo potencialu promislovih pidpriemstv na zasadah marketingu i logistiki”, Thesis abstract for Doc. Sc. (Economic.) 08.06.01, Nacional'nij universitet «L'vivs'ka politehnika», Lviv, Ukraine.
3. Karpun', I.N. and Hom'jak, M.S. (2009), *Innovacijnij rozvitok sub'ektiv gospodarjuvannja: metodologija formuvannja, mehanizmi realizacii* [Innovative development entities: Methodology formation, implementation mechanisms], monograph, LDINTU im. V. Chornovola, Lviv, Ukraine.
4. Stanislavik, E.V. and Svinareva, A.B. (2008), “Model estimation of innovative potential of industrial enterprise”, *Trudy Odesskogo politehnicheskogo universiteta*, vol. 1(29), pp. 292-297.
5. Armstrong, M. (2002), *Strategicheskoe upravlenie chelovecheskimi resursami* [Strategic Human Resource Management], Translated by Grinberg, N.V., INFRA-M, Moscow, Russia.

УДК 658.5.001:005"20"

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ ЖИТТЄДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Лепьохін О.В., к.е.н., доцент

*Запорізький національний університет,
Україна, 69600, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 66*

Lepekhyn@ukr.net

Досліджено фактори, які забезпечують життєдіяльність підприємства шляхом управління результатами в будь-якій сфері бізнесу і залежать від наявності та ефективного використання фінансових ресурсів, які прирівнюються до кровоносної системи, і тому турбота про фінанси є відправним моментом і кінцевим результатом діяльності будь-якого суб'єкта господарювання. Обґрунтовано доцільність перегляду пріоритетних сценаріїв розвитку і коригування довгострокових цілей, які орієнтовані не лише на умови кризових явищ, але і на періоди стрімкого зростання економіки підприємств і забезпечення їх життєдіяльності, із здійсненням прогнозу їх впливу на динаміку процесів, що відбуваються. Встановлено, що незалежно від поточного етапу життєвого циклу підприємства, постійно виникає необхідність визначення проблем забезпечення їхньої життєдіяльності. Визначено, що найбільш прийнятна для виявлення домінуючих проблем забезпечення життєдіяльності підприємств п'ятиетапна модель Міллера. Виокремлено етапи життєвого циклу підприємства в процесі забезпечення життєдіяльності підприємств у сучасних умовах господарювання. Розглянуто основні фази розвитку підприємств та результуючі критерії ухвалення антикризових рішень, що направлені не на подолання кризи як такої, а надання підприємству такої організаційно-технологічної якості, яка у відновний період забезпечить її активний поступальний розвиток. Запропоновано моделі, що включають кількість стадій, які відмінні від п'яти, що значно збільшують число обмежень і представляють меншу значущість для забезпечення життєдіяльності підприємств.

Ключові слова: життєзабезпечення, управління, економічний цикл, оптимізація, зростання, стабілізація, раціональне планування, стадії, криза, обмеження.

Лепехин А.В. МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К УПРАВЛЕНИЮ ЖИЗНЕДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ ПРЕДПРИЯТИЙ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ ВЕДЕНИЯ ХОЗЯЙСТВА / *Запорожский национальный университет, Украина*

Исследованы факторы, которые обеспечивают жизнедеятельность предприятия путем управления результатами в любой сфере бизнеса и зависят от наличия и эффективного использования финансовых ресурсов, которые приравняются к кровеносной системе, и потому забота о финансах является отправным моментом и конечным результатом деятельности любого субъекта ведения хозяйства. Обоснована целесообразность пересмотра приоритетных сценариев развития и корректировки долгосрочных целей, которые ориентированы не только на условия кризисных явлений, но и на периоды стремительного роста экономики предприятий и обеспечения их жизнедеятельности, с осуществлением прогноза их влияния на динамику происходящих процессов. Установлено, что независимо от текущего этапа жизненного цикла предприятия, возникает необходимость определения проблем обеспечения их жизнедеятельности. Определенно, что наиболее приемлемой для выявления доминирующих проблем обеспечения жизнедеятельности предприятий является пятиэтапная модель Миллера. Выделены этапы жизненного цикла предприятия в процессе обеспечения жизнедеятельности предприятий в современных условиях ведения хозяйства. Рассмотрены основные фазы развития предприятий и результирующие критерии принятия антикризисных решений, которые направлены не на преодоление кризиса как такового, а на предоставление предприятию такого организационно-технологического качества, которое в восстановительный период обеспечит ей активное поступательное развитие. Предложены модели, которые включают количество стадий, отличающиеся от пяти и значительно увеличивающих число ограничений, представляя меньшую значимость для обеспечения жизнедеятельности предприятий.

Ключевые слова: жизнеобеспечение, управление, экономический цикл, оптимизация, рост, стабилизация, рациональное планирование, стадии, кризис, ограничение.

Lepyochin O.V. METHODOLOGICAL GOING IS NEAR MANAGEMENT OF ENTERPRISES VITAL FUNCTIONS IN MODERN TERMS OF MENAGE / *Zaporizhzhya National University, Ukraine*

Factors, which provide the vital functions of enterprise by a management results in any sphere of business and depend on a presence and effective use of financial resources which are equated with the circulatory system and that is why an anxiety about finances is a base moment and end-point of activity of any subject of menage, are investigational. Expediency is reasonable necessity for the revision of priority scenarios of development and adjustment of long-term aims, which are oriented not only to the terms of the crisis phenomena but also on the periods of swift increase of economy of enterprises and on the whole providing of their vital functions, with realization of prognosis of their influence on the dynamics of processes which take place. It is set that regardless of the current stage of life cycle of enterprise, the necessity of determination of problems of providing of their vital functions is constantly present. Certainly, that the most acceptable to the exposure of dominant problems of providing of vital functions of enterprises is a five stage model of Millera. The stages of life cycle of enterprise are distinguished in the process of providing of vital functions of enterprises in the modern terms of menage. The basic phases of development of enterprises and resulting criteria of acceptance of against crisis decisions which are sent not to overcoming of crisis as such are considered, but grant to the enterprise of such organizationally-technological quality which in a period of rehabilitation will provide active forward development to her. Models which include the amount of the stages are offered, what different from five, that considerably increase the number of limitations and present less meaningfulness for providing of vital functions of enterprises.

Key words: life-support, management, economic cycle, optimization, increase, stabilizing, rational planning, stages, crisis, limitation.

ВСТУП

Життєдіяльність підприємства є складним поетапним процесом розвитку під впливом великого кількостей чинників. Головним джерелом життєдіяльності є прибуток. У забезпеченні життєдіяльності підприємств беруть участь і структури внутрішніх підрозділів (відділи, служби, філії тощо), і різні суміжні в галузі зовнішні загальногосподарські і спеціально створені структури.

Якість життєзабезпечення – це раціональне облаштування підприємства по використанню усіх доступних ресурсів, які дозволяють йому функціонувати і продовжувати свою діяльність.

Результати в будь-якій сфері бізнесу залежать від наявності і ефективності використання фінансових ресурсів, які прирівнюються до кровеносної системи, що

забезпечує життєдіяльність підприємства. Тому турбота про фінанси є відправним моментом і кінцевим результатом діяльності будь-якого суб'єкта господарювання. В умовах ринкової економіки ці питання мають первинне значення.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ ТА НЕ ВИРШЕНІ ПИТАННЯ

Із позиції сучасних вимог до економічних досліджень особливу увагу слід приділити методології підвищення ефективності управління процесом забезпечення життєдіяльності господарюючих суб'єктів на різних стадіях їх життєвого циклу. Незважаючи на пропозиції, що містяться в науковій літературі, про доцільність розробки концепцій і програм комплексного соціально-економічного розвитку підприємств, процеси їх формування методологічно і методично слабо забезпечені. Проте без вирішення методологічних питань, що стосуються підтримки стійкості процесів життєдіяльності підприємств, неможливо вийти на новий рівень вирішення цієї проблеми.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблемні питання забезпечення і управління життєдіяльністю підприємств досліджували вітчизняні та закордонні вчені-економісти, зокрема Зубенко Ю. Д. [1], Козирева Т. П. [2], Калашников Н. Н., Матвеев І. А., Сироватко А. А. [1], Широкова Г. В. [2], які дослідили системний та порівняльний аналіз виробничо-економічних циклів на різних стадіях життєвого циклу організації і їх вплив на ефективність функціонування підприємств. Для забезпечення життєдіяльності підприємств необхідно використовувати інструменти і методологічні підходи до такого управління в сучасних умовах господарювання. Miller D., Friesen P. H. [3], Королькова Е. М., Андрющенко В. А. [4], які виокремили концепцію антикризового управління діяльністю суб'єктів господарювання, визначивши пріоритети і недоліки. Економісти Горошко М. Ф., Коваль В. Т., Кулішов В. В. [5] дослідили та обґрунтували методичні підходи до управління життєдіяльністю підприємств. Але не вирішеними залишаються питання щодо управління життєдіяльністю підприємств залежно від різних етапів їх життєвого циклу, тому наукові напрацювання є своєчасними і актуальними.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є дослідження фазових елементів економічного циклу та їх вплив на управління життєдіяльністю підприємств у сучасних умовах розвитку економіки.

Відповідно до мети в цій праці поставлено такі завдання:

- дослідити фактори, які забезпечують життєдіяльність підприємства;
- обґрунтувати доцільність та необхідність в перегляді пріоритетних сценаріїв розвитку і коригуванні довгострокових цілей;
- визначити домінуючі проблеми забезпечення життєдіяльності підприємств;
- виокремити етапи життєвого циклу підприємства в процесі забезпечення життєдіяльності підприємств в сучасних умовах господарювання;
- розглянути основні фази розвитку підприємств та результуючі критерії ухвалення антикризових рішень;
- запропонувати моделі, що включають кількість стадій життєдіяльності підприємств.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Вплив зовнішньої ринкової кон'юнктури позначається на розвитку підприємства, темпах його зростання. Незалежно від поточного етапу життєвого циклу підприємства, постійно існує необхідність в перегляді пріоритетних сценаріїв розвитку і коригуванні довгострокових цілей, орієнтованих не лише на умови кризових явищ, але і на періоди

стрімкого зростання економіки в цілому, із здійсненням прогнозу їх впливу на динаміку процесів, що відбуваються.

Важливо відмітити, що кожній окремій фазі економічного циклу властиві свої специфічні закономірності розвитку, що роблять характерний вплив на виробництво і споживання продукції. Тривалість окремих фаз, як і тривалість циклу в цілому, відносно постійна [1, с. 65].

Важливим і потребує уваги особливої уваги фазовим елементом економічного циклу є криза.

Проблеми будь-якого підприємства змінюються у міру його розвитку. Кожна модель життєвого циклу організації описує проблеми підприємства з точки зору різних чинників. Зміни проблем, відповідно, спричиняють зміни і в організації [2, с. 102].

Дослідження показують, що найбільш прийнятна для виявлення домінуючих проблем п'ятиетапна модель Міллера (табл.1) [3, с. 58].

Таблиця 1 – Етапи життєвого циклу підприємства, згідно з моделлю Міллера [3]

Етап	Характеристики етапу
Формування	Компанія має неформатну структуру; рішення в основному приймаються одноосібно менеджером-власником.
Зростання	Зростання продажів більше, ніж на 15%. Число співробітників, споживачів і географічних контактів збільшується, налагоджуються системи планування і контролю.
Зрілість	Зростання продажів нижче 15%, більше бюрократична організація.
Диверсифікація	Зростання продажів більше 15%, пошук нових можливостей і напрямів розвитку, використання складних систем планування і контролю.
Занепад	Попит на продукти/послуги знижується. Менеджмент розглядає такі стратегії, як злиття, скорочення штату, з метою забезпечення виживання організації.

Чендлер розрізняє чотири головні стадії життєвого циклу організації :

- фірма розширює свої операції і накопичує ресурси, будується за функціональним принципом;
- відбувається раціоналізація ресурсів, подальше зростання стає вибіркоким у міру того, як виникає необхідність в підвищенні ефективності;
- починається експансія на нові ринки з метою оптимального використання ресурсів;
- створюються нові структури для оптимізації роботи і раціонального планування, відбувається децентралізація компанії [4, с. 114].

Гриббін виділяє п'ять основних фаз розвитку організації.

Фаза 1 – народження організації. Для неї характерні визначення головної мети, що полягає у виживанні; криза стилю керівництва (керівництво однією особою); основне завдання – вихід на ринок; організація праці полягає в прагненні до максимального збільшення прибутку.

Фаза 2 – дитинство і юність. Головна мета – короточасний прибуток і прискорене зростання; виживання за рахунок жорсткого керівництва; основне завдання – зміцнення і захоплення частини ринку; організація праці – планування прибутку, збільшення винагороди.

Фаза 3 – зрілість. Головна мета – систематичне, збалансоване зростання і формування індивідуального іміджу; ефект керівництва за рахунок делегування повноважень (децентралізоване керівництво); основне завдання – зростання по різних напрямках, завоювання ринку, облік різноманітних інтересів; організація праці – розділення і кооперація, премія за індивідуальний результат.

Фаза 4 – старіння організації. По суті, це вищий ступінь її зрілості. Головна мета в розвитку організації – збереження досягнутих результатів; у сфері керівництва ефект досягається за рахунок координації дій; основне завдання – забезпечення стабільності, вільний режим організації праці, участь в прибутках.

Фаза 5 – відродження організації. Головна мета полягає в забезпеченні поживлення по усіх функціях; зростання за рахунок колективізму; головне завдання – омолодження; у сфері організації праці – впровадження НОТ (наукова організація праці), колективне преміювання.

Розвиток організації на різних етапах її життя аналогічно до інших подібних «кривих», наприклад, життєвого циклу товару або технології. Уся її діяльність проходить ряд стадій: формування, зростання, стабілізація, стагнація, криза.

Криза організаційного розвитку може завершитися або крахом компанії, або її виходом на якісно інший рівень організації діяльності. Цей процес можна зображувати за допомогою S-образних (логістичних) кривих (рис. 1).

Можна вважати, що моделі, що включають кількість стадій, відмінну від п'яти, значно збільшують число обмежень і представляють меншу значущість для проведення емпіричного дослідження.

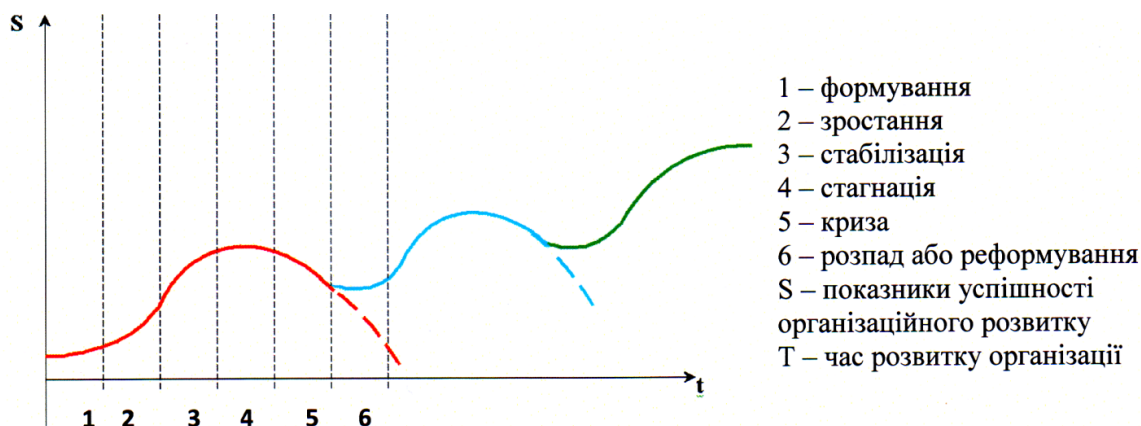

Рис. 1. Життєвий цикл підприємства [4, с. 116]

Приміром, моделі, що містять більше число стадій (8-11), понизили б достовірність результатів у зв'язку з труднощами в ідентифікації стадії, на якій знаходиться підприємство.

Чотириетапні ж моделі не включають стадію занепаду, у зв'язку з чим ряд дослідників вважає, що причина полягає в тому, що відносно зрілих організацій моделі життєвих циклів зазнають провалу і зміни відбуваються не передбачувано і хаотично, тобто вплив занепаду на організаційну структуру і систему набагато менш передбачуваний, ніж зміни, зумовлені зростанням. За стадією диверсифікації може йти повернення до більше ранніх стадій розвитку, що обумовлюється зміною стилю лідерства, цілей і завдань або змінами в довіллі. Крім того, організаційний занепад може статися на будь-якому етапі життєвого циклу підприємства. Проте ігнорування стадії занепаду не можна вважати раціональним.

Етапи життєдіяльності, які проходить підприємство, можна представити також і в дещо іншому вигляді [5, с. 120]:

- 1) зростання;
- 2) стабілізація;
- 3) стагнація;
- 4) перебудова;
- 5) зростання в новій якості [6; 7, с. 168].

Третій, четвертий і початкова частина п'ятого етапу життєвого циклу ілюструють кризовий стан підприємства, управління в якому вимагає особливих рішень, що містять антикризову компоненту.

ВИСНОВКИ

Нами встановлено, що у виробничо-технічному відношенні підприємство являє собою техніко-технологічний комплекс, систему робочих машин і механізмів, підібраних пропорційно по кількості і потужності відповідно до видів продукції, що випускається, технологією її виготовлення й обсягами випуску продукції в залежності від етапів життєвого циклу. Ефективність роботи підприємства, усіх його систем і механізмів багато в чому визначається етапами життєдіяльності, які проходить підприємство, а також характеристиками життєвого циклу підприємства.

Основними детермінантами необхідності ухвалення антикризових управлінських рішень є:

- у край висока рухливість внутрішнього і зовнішнього середовища;
- наявність загрози саморуйнування фірми внаслідок неточних управлінських дій;
- обмеженість у фінансовому і тимчасовому потенціалі для подолання кризи.

Результуючим критерієм ухвалення антикризового рішення є не подолання кризи як такої, а надання підприємству такої організаційно-технологічної якості, яка у відновний період забезпечить їй активний поступальний розвиток.

ЛІТЕРАТУРА

1. Системный анализ производственно-экономических циклов / А. А. Сыроватко, Ю. Д. Зубенко, Н. Н. Калашников, И. А. Матвеев // Циклы : материалы Первой междунар. конф., Ставрополь, 2004. — Ставрополь : Изд-во СевКавГТУ, 2004. — Ч. 1. — С. 78—79.
2. Широкова Г. В. Сравнительный анализ проблем на разных стадиях жизненного цикла организации / Г. В. Широкова, Т. П. Козырева // Вестник Санкт-Петербургского университета. Серия : Менеджмент. — 2006. — Вып. № 4. — С. 84.
3. Miller D. Longitudinal study of the corporate life cycle / D. Miller, P. H. Friesen // Management Science. — 1984. — Vol. 30. — С. 16.
4. Королькова Е. М. Концепция контроллинга кризисной фирмы / Е. М. Королькова, В. А. Андрищенко // Труды ТГТУ. — Вып. № 19. — Тамбов : Изд-во ТГТУ, 2006. — С. 37.
5. Горошко М. Ф. Економіка підприємства : [метод. вказів. щодо вивчення курсу] / М. Ф. Горошко, В. Т. Коваль, В. В. Кулішов. — Кривий Ріг : KEI, 2000. — 70 с.
6. Гончаренко О. Г. Оцінка інноваційного потенціалу економічної системи [Електронний ресурс] / О. Г. Гончаренко // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Економічні науки. — 2012. — № 1(56). — Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/vcndtu/2012_56/5.htm.
7. Гончаренко О. М. Вплив інноваційних технологій на стійкість функціонування підприємства / О. М. Гончаренко // Вісник соціально-економічних досліджень. — 2012. — Вип. 1(44). — С. 167—174.

REFERENCES

1. Syrovatko, A.A., Zubenko, Yu.D., Kalashnikov, N.N. and Matveev, I.A. (2004), "System analysis of production and economic cycles", *Tsikly. Materialy Pervoy mezhdunar. konf.* [Cycles. Proc. 1st Int. Conf.], Stavropol, SevKavGTU, 2004, pp. 78-79.
2. Shirokova, G.V. and Kozyreva, T.P. (2006), "Comparative analysis of the problems at different stages of the life cycle of the organization", *Vestnik Sankt-Peterburgskogo universiteta. Seriya: Menedzhmen*, Iss. 4, p. 84.
3. Miller, D. and Friesen, P. H. (1984), "Longitudinal study of the corporate life cycle", *Management Science*, vol. 30, p. 16.

4. Korolkova, Ye.M. and Andryushchenko, V.A. (2006), "The concept of controlling the crisis firm", *Trudi TGTU*, Tambov, Iss. 19, p. 37.
5. Goroshko, M.F., Koval, V.T. and Kulishov, V.V. (2000), *Ekonomika pidpriemstva* [Business Economics], method. marker. to study the course, KEI, Kryvyi Rig, Ukraine.
6. Goncharenko, O.G. (2012), "Evaluation of innovative capacity of the economic system", *Visnik Chernigivskogo derzhavnogo tehnologichnogo universitetu Ekonomichni nauki*, no. 1(56), available at: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/vcndtu/2012_56/5.htm.
7. Goncharenko, O.M. (2012), "The impact of innovative technology on the stability of the enterprise", *Visnik sotsialno-ekonomichnih doslidzhen*, Iss. 1(44), pp. 167-174.

УДК 338.12:338.1

ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНОГО СТАНУ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ТА ШЛЯХІВ ЗНИЖЕННЯ СОБІВАРТОСТІ ЙОГО ПРОДУКЦІЇ

Морщенок Т.С., к.е.н., доцент, Ткаленко А.В.

*Запорізька державна інженерна академія
Україна, 69006, м. Запоріжжя, пр. Леніна, 226*

mtanya-80@mail.ru; anna250891@mail.ru

У статті досліджується сучасний стан розвитку сільського господарства країни. Визначено, що його ресурсний потенціал використовується недостатньо ефективно, існують значні можливості до подальшого розвитку. Встановлено, що основними проблемами його розвитку є: низькі темпи техніко-технологічного оновлення виробництва, збільшення виробничих витрат, зростання рівня зносу техніки, використання застарілих технологій; недостатня державна підтримка підприємств та недосконала аграрна політика держави тощо. Зазначено, що першочерговим завданням на шляху підвищення ефективності господарювання сільськогосподарських підприємств та розвитку сільського господарства є обґрунтування та реалізація заходів щодо зниження рівня витрат на виробництво. Встановлено, що підвищення рентабельності виробництва продукції та зниження її собівартості досягається за рахунок підвищення продуктивності тварин та урожайності сільськогосподарських культур. Основними шляхами зниження собівартості сільськогосподарської продукції є: поліпшення обробітку земель, підвищення родючості ґрунтів; використання інноваційних технологій; автоматизація виробництва; раціональна побудова організаційної структури управління тощо. Подальший розвиток сільського господарства стає можливим за умови реалізації ефективної стратегії розвитку аграрного сектора економіки. Визначено, що основними пріоритетними напрямками його розвитку є: регулювання земельних відносин; стимулювання до раціонального і ефективного використання ресурсного потенціалу; удосконалення фінансової політики; забезпечення системи державної підтримки аграрного сектора; фінансування інноваційно-інвестиційних проектів тощо.

Ключові слова: собівартість, сільськогосподарська продукція, рослинництво, тваринництво, виробництво, урожайність, ефективність, продуктивність, розвиток.

Морщенок Т.С., Ткаленко А.В. ИССЛЕДОВАНИЕ СОВРЕМЕННОГО СОСТОЯНИЯ РАЗВИТИЯ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА И ПУТЕЙ СНИЖЕНИЯ СЕБЕСТОИМОСТИ ЕГО ПРОДУКЦИИ / *Запорожская государственная инженерная академия, Украина*

В статье исследуется современное состояние развития сельского хозяйства страны. Определено, что его ресурсный потенциал используется недостаточно эффективно, имеет значительные возможности для дальнейшего развития. Основными проблемами его развития являются: низкие темпы технико-технологического обновления производства, увеличение производственных затрат, рост уровня износа техники, использование устаревших технологий; недостаточная государственная поддержка предприятий; несовершенная аграрная политика государства. Отмечено, что первоочередной задачей на пути повышения эффективности хозяйствования сельскохозяйственных предприятий является обоснование и реализация мероприятий по снижению затрат на производство. Установлено, что повышение рентабельности производства